

מוגנות והמסתעף 14 – מענה לשאלות

מאת: יהושע ברמן.
להצטרף לרשימת התפוצה יש לשלוח מייל לכתובת: RBSA613@GMAIL.COM

עקב תקלה שהייתה לי עם חשבון המייל, יש הרבה שאלות והערות שחברי הקבוצה שלחו לי שראיתי רק לאחרונה. בגלל שיש הרבה, אקדיש ניוזלטר זה (ואולי הבא גם, כי עוד לא הספקתי לעבור על כל המיילים) למענה לשאלות.

שלום וברכה,

תודה רבה על התכנים המעניינים והחשובים! אשמח לשמוע האם יש דרך לדבר עם אדם ולראות סימנים שיכולים להעיד שהוא עלול להיות פוגע ובאותו עניין, האם אני, בחורה בשידוכים, יכולה לזהות נורות אדומות כאלו בפגישה גם אם האדם מולי "מציג"?

אין לנסות ליצור "פרופיל" של פוגע. כמו שנכתב בניוזלטר קודם, גם כשהמומחים הגדולים מנסים לעשות כן, נשאר בגדר "כולי האי ואולי". אז מה כן? יש לדעת, לפחות באופן כללי, מה הן ההתנהגויות האמורות לעורר חשש.

קוראים לזה "נורות אדומות" או "אותות אזהרה".

במקום להתמקד במאפיינים אישיים, יש להתמקד בהתנהגויות. בלשונו של אותו עסקן שאמר את זה ישר ולעניין: אין להזהיר את הילדים מפני אנשים זרים ומוזרים אלא מפני **התנהגויות** זרות ומוזרות.

ובכן, לדוגמה, אם רואים אדם שהוא חייכני וחברותי שבקלי קלות מצליח ליצור אווירה של קשר בינו לבין אנשים אחרים, זה מאפיין אישי שאין לראות בו שום אינדיקציה אם האדם הזה "עלול להיות פוגע" או לא. כמו כן, אדם שהוא שתקן בעל פנים רציניות שתמיד נראה שהוא אוהב לשמור את כל המידע על עצמו בסוד, גם זה דוגמה של מאפיין אישי שאין לראות בו שום אינדיקציה לטוב או למוטב.

חז"ל ניסחו את זה כך: כשם שאין פרצופיהן שווים כך אין דעתם שווה. כלומר, כל אחד והאופי הייחודי שלו.

אבל כשרואים התנהגויות של הפרת גבולות, למשל: דוד המחמיא לאחיינית בת 16 כמה היא יפה או אח שלא מפסיק לדגדג לאחיו הקטן למרות שהקטן אמר לו שהוא לא אוהב את זה ורוצה שיפסיק, וכמו כן אם רואים התנהגויות שהן חריגות מעצם טבען כגון בן דוד בן 15 שמשתדל לעיתים קרובות לגרום לכך שהוא יהיה לבד עם הבני דודים הקטנים ובמיוחד אם זה עם אחד מהם, או אז יש לשים לב ולדרוש במייד ובתוקף שהגבולות והכללים יכובדו.

אם למרות הדרישה לכיבוד הגבולות והכללים האדם ממשיך בהפרותיו והתנהגותיו החריגות, יש באמת מקום לחשוש שהוא בסיכון יותר גבוה לפגוע.

יודגש, אבל, כי אין העניין בכך לאתר סוג מסוים של בנאדם העלול להיות פוגע, אלא התגובות הן לגמרי לפי ההתנהגויות הבלתי מקובלות.

בקשר לעניין השידוכים, אם הבחור מציג התנהגות להפליא בכל הפגישות, וההתנהגות הנפלאה שלו מתאימה לכל מה ששמעו עליו כשעשו את הבירורים, לי אין ידיעות איך לזהות שחקן מקצועי ולא נראה לי שזה מחובת ההשתדלות המוטלת על האדם לעשות.

לי נראה כי חשוב מאוד לזכור כי למרות ההשתדלויות שאנחנו עושים בכדי לשמור על עצמנו, ילדינו וכלל האנשים בסביבה שלנו – כמו כלל ההשתדלויות שאנו עושים בכל תחומי החיים בכדי להשיג את המטרות המיוחלות שלנו – כל העשייה הזו זה בגלל כי כך ציווה לנו הבורא ית"ש לעשות. הוא רוצה שאנו נהיה פרטנרים אקטיביים בחיינו ולא שנקבל ממנו את הכול על מגש כסף כ"נהמא דכיסופא".

אבל, אחרי הכול, הרי הוא בעל הבירה. הוא הבורא. הוא המשגיח. הוא המנהל.

לכן, אכן מוטל עלינו לעשות את ההשתדלות המקסימלית שלנו. אבל אחרי שאת זה עשינו, יש לזכור כי התוצאות תלויות בידי מי שאמר והיה העולם.

יש תרופה לרפא ילד שנפגע? ממה שאתם כותבים לומדים להזהיר.....לזהות..... אבל לא שומעת תקווה של רפוי?????. כותבת בכאב.

שאלתם שאלה מאוד חשובה!

אכן, שמעתי ממומחים שאחוזי ההצלחה אצל ילדים שנפגעו וקיבלו טיפול נכון הם גבוהים מאוד. מעל 90%. הם מדגישים עוד כי ככל שמזהים את הצורך לטיפול ומתחילים את התהליך הטיפולי יותר מוקדם, סיכויי ההצלחה גדלים בהתאם.

אבל גם מי שנכנס לטיפול באיחור מה, עם תמיכה נכונה, יש המון תקווה שבסוף הנפש תירפא.

אני אישית מכיר מקרה של אחת שנפגעה למשך כמה שנים כשהייתה ילדה קטנה. זה היה לפני כ-15 שנים והמודעות בעניין הפגיעות המיניות הייתה כמעט ולא קיימת. ההורים לא הבינו למה כל פעם שהם מבקרים אצל הדודים הילדה הזו נכנסת לחדרה ומתחילה להתלונן שלא רוצה ללכת וכו'. חשבו, כמו שכמעט כולם חשבו אז, שזה סתם שטויות ילדותיות. גם את סימני המצוקה האחרים לא ידעו לשים להם לב.

בשלב מסוים, הפגיעות נפסקו כי המשפחה עברה לגור בעיר אחרת.

עברו כ-8 שנים. כבר לא ילדה אלא נערה בת 15. נערה חרדית "בת בית יעקב" לכל דבר ועניין. אף אחד לא חשש מכלום. יום אחד, הנערה נסעה לעיר מגוריה הקודמת כדי לבקר את אחותה שהתחתנה ועברה לגור שם. בשעה מאוחרת בלילה, היא עוד לא חזרה הביתה למרות שמזמן עזבה את בית אחותה.

בדרך לא דרך מצאו אותה. ב"בר" חילונו. שתויה לשוכרה ומעשנת סיגריות. מה קרה? היא ראתה את הבן דוד שפגע בה כשהייתה ילדה קטנה, וכל הטראומה פתאום צפה לה.

כשההורים קיבלו את שיחת הטלפון ושמעו באיזה מצב אותרה בתם, הם הוכו בהלם עוצמתי ביותר. עד אותו יום, הם לא ראו על ביתם שום סימני נשירה או התמודדות. עבורם זו הייתה כמו פצצה מוסתרת שפתאום התפוצצה בפנים שלהם בלי שום אותות אזהרה מוקדמות.

הסיפור ארוך. הפרטים המאלפים הנוספים מופיעים בספר תצילני מפגע רע בספר הקטן הנספח שנקרא "שער הדמעות". אבל, הנוגע לענייננו הוא שהנערה הזו סחבה טראומה עמוקה למשך הרבה שנים לפני שאף אחד התחיל להבין שהיא זקוקה בצורה נואשת לטיפול. ואכן, התהליך הטיפולי היה **מאוד** לא פשוט. זה היה שנים של לעבור שבעה מדורות גיהינום עוד בעולם הזה.

אבל בסוף היא חזרה לעצמה. היום היא אישה יציבה, שומרת תורה ומצוות, נשואה ואם לילדים מתוקים.

אז, בהחלט יש תקווה. גם כשנראה מאוד חשוך ולא רואים את האור בסוף המנהרה, יש תקווה.

קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'.

הכל יפה מאד

רק לגבי האחוזים אני חושב אחרת.

כשאני בודק אצל המתמודדים כמה אחוזים מהם עברו פגיעה מינית - התשובה 80%

כשאני בודק לכמה אחוז מהם יש הפרעת קשב וריכוז - התשובה 75%

כשאני בודק כמה אחוז מהם הם בניס למהגרים ובעלי תשובה - התשובה אי שם באיזור ה-60-50%

המסקנה - יש 210 אחוז נושרים מתוך 100 אחוז נושרים...

המסקנה האמיתית: לא כל מה שנראה כמו סיבת הנשירה הוא אכן סיבת הנשירה.

האחוזים האמיתיים של גורמי הנשירה:

פגיעה מינית 25%

הפרעת קשב וריכוז 25%

כל שאר הסיבות עוד 50%

ההערה נכתבה על ידי מומחה גדול בתחום הטיפול בנוער מתמודד/נושר. לכן, קודם כול אני רוצה להגיד תודה רבה כי מאנשים כמוהו אני לומד המון!

תגובותיי להערה:

- 1) 80% פגיעה מינית, 75% הפרעת קשב וריכוז, ו-60-50% הורים מהגרים או חוזרים בתשובה אומר שלרוב המוחלט של הילדים יש הרכב כזה או אחר של גם וגם.
- 2) גם אם נניח שכל ה-20% שלא נפגעו מינית היו להם או הפרעת קשב וריכוז או הורים מהגרים או חוזרים בתשובה (שמכאן ואילך לצורך הקיצור אקרא לשאר הדברים "בעיות אחרות"), זה עדיין אומר שרוב הגדול של הנושרים שיש להם בעיות אחרות גם נפגעו מינית. ולכן, ייתכן שהגורם העיקרי לנשירה היה הפגיעה המינית ולא הבעיות האחרות. לאו בהכרח כך, אבל בהחלט אי אפשר להסיק שברוב המקרים של הבעיות האחרות הן היו הגורמים לנשירה, כי הרי ברוב הגדול של מקרי הנשירה של ילדים שיש להם בעיות אחרות הרי גם פגיעה מינית היה להם. כי הרי לפי המספרים של המומחה הנ"ל, המקסימום שייתכן שיש להם בעיות אחרות ולא עברו פגיעה מינית זה 20 (כי הרי 80 מתוך ה-100 עברו פגיעה מינית). ייתכן, אם כן, כי באותם 80 שיש להם גם וגם שהגורם העיקרי היה הפגיעה המינית. שוב, לפי המספרים של המומחה הנ"ל, זה בהחלט לא מסקנה שניתן להסיק, אבל מאידך זה כן אפשרות שאי אפשר לבטל. לכן, אינני רואה במספרים הנ"ל הוכחה לכך שהפגיעות המיניות אינם מהוות את הגורם השכיח ביותר לנשירה.

- 3) חשוב לי להדגיש כי, למיטב ידיעתי, כדי לקבוע אחוזים, אי אפשר לסמוך על מדגם לא רנדומלי. לכן הקפדתי לכתוב בניזולטר הקודם שהנתונים שיש לי אינם על בסיס מחקר מדויק. לדוגמה, אם מומחה אחד לטיפול בנשירה היה אומר לי שאצלו 90% יש להם הפרעת קשב וריכוז, ומומחה אחר היה אומר לי שאצלו 90% עברו מיתה של קרוב משפחה, לא בהכרח הייתי רואה בזה סתירה. כי ייתכן ולמומחה הראשון נמשכים אנשים הסובלים מהפרעת קשב וריכוז כי יש לו כישורים ומאפיינים אחרים המתאימים יותר לטיפול בהפרעת קשב וריכוז, ולמומחה השני נמשכים יותר אנשים שעברו מיתה של קרוב משפחה כי לו יש כישורים ומאפיינים אחרים המתאימים יותר לטיפול באנשים שעברו מיתה של קרוב משפחה. זה נקרא "מדגם הבוחר את עצמו" (self-selecting sample) ולכן אי אפשר לסמוך עליו כמייצג את מה שקורה אצל כלל האוכלוסייה.
- 4) עוד דוגמה: מישהו עושה כנס בנושא מוגנות. הגיעו מאות אנשים. קהל מאוד מכובד. מארגן הכנס מחלק שאלונים כדי לבדוק כמה מהאנשים נפגעו בילדותם. האם אפשר לסמוך על המספרים האלה כייצוגיים לכלל האוכלוסייה? ממש לא. למה? כי ייתכן ואנשים שנפגעו בילדותם יותר עלולים להגיע לכנס מוגנות מאשר אנשים שלא נפגעו בילדותם. "מדגם הבוחר את עצמו".
- 5) בהרבה מצבים ייתכן סיבות למה מדגם לא רנדומלי אינו בהכרח מייצג את כלל האוכלוסייה, ולא תמיד קל לעלות על הסיבות האלה. לכן, הדרך היחידה להפיק מספרים אמינים ברי סמכא זה על ידי מחקר המתבסס על מדגם רנדומלי.
- 6) לכן הדגשתי בניזולטר הקודם שהסיבה שהשתכנעתי על ידי הנתונים ששמעתי מהרבה מומחים לגבי הקשר בין פגיעות מיניות ונשירה הוא בגלל ששמעתי את זה מהרבה אנשים שונים, ממקומות שונים ותחומי מומחיות שונים.
- 7) האם יש יוצאי מן הכלל כמו המומחה ששלח את ההערה הנ"ל? בהחלט. אבל מהמומחים שאני נחשפתי אליהם, הם המיעוט הקטן.
- 8) כל עוד ולא התבצע מחקר מדויק, אי אפשר לקבוע במסמרים את הרמה המדויקת של הפגיעות המיניות כגורם סיכון בתופעת הנשירה.
- 9) גם לטענת המומחה הנ"ל, הפגיעות המיניות מהוות אחד מגורמי הסיכון הגדולים לנשירה.
- 10) גם לדברי המומחה הנ"ל, מתוך כל 10 נושרים שתפגוש, 8 מהם עברו פגיעה מינית, וזה בהחלט דבר שצריכים לקחת בחשבון כאשר מרגישים שמתרחשת בתוך עצמנו התגבשות עמדה (אולי שיפוטית) כלפיהם, כשרוצים לשוחח איתם, כשניגשים לקבל החלטות אודותם או כאשר רוצים לטפל בהם.

הכל נכון, השאלה האמיתית היא לבדוק כמה אחוזים מבנות שנפגעו מינית נושרות? שהרי אחוזים מאד גבוהים של כלל הבנות עברו פגיעה מינית על דרגותיה השונות בשנות הילדות והנערות, כך שזה לא מפתיע שאחוזים גבוהים מהנושרות עברו פגיעות. הרי גם אחוזים גבוהים מאלו שלא נשרו גם עברו פגיעות. הבהרתי את הנקודה??

כן, הבהרת את הנקודה מאוד טוב והעלית נקודה מאוד חשובה!

ואכן, כדי לקבוע דבר זה או אחר כגורם סיכון למשהו חייבים לבדוק שקיים קשר מובהק ביניהם. אם הייתי בודק את כלל האוכלוסייה ומוצא ש-40% עברו פגיעות מיניות בילדותם, ואז בודק את אוכלוסיית הנושרים ומוצא ש-45% עברו פגיעות מיניות בילדותם, זה לא דווקא אומר שפגיעות מיניות מהוות גורם סיכון לנשירה כי הרי אין כאן הוכחה לקשר מובהק ביניהם.

ייתכן שיש קשר ביניהם, אבל תמיד אפשר להגיד על כל שני דברים שיתכן שיש קשר ביניהם. כל עוד אין לך הוכחה לקשר, אין בסיס עובדתי לטענה.

לכן, יודגש כי על פי הנתונים הקיימים (חלקם על בסיס מחקרים אמינים), שכיחות תופעת הפגיעות המיניות בקרב האוכלוסייה כולה היא בסביבות ה-15%-30%. אבל בקרב הנושרים, כמו שנכתב בניזולטר הקודם והודגש בתגובה

להערה הקודמת, כמעט כל המומחים מצביעים על שכיחות של בין 60%-90%. ההבדל הוא עצום מאוד. ולכן זה בהחלט מהווה הוכחה שקיים קשר מובהק בין פגיעות מיניות ונשירה.

כאמור לעיל, הנתונים הנ"ל אינם מבוססים על מחקרים מדויקים אלא על ידיעות אנקדוטיות של מומחים המטפלים בנשירה ו"בעיות אחיות" שלה. לכן, ההוכחה היא לא הוכחה מוחלטת. אבל, כמו שכתבתי בניוזלטר הקודם, מאחר והעדויות באות מהרבה מומחים שונים, ממקומות שונים ותחומים שונים, לדעתי המסקנה שפגיעות מיניות מהוות לפחות אחד מגורמי הסיכון העיקריים (ואולי העיקרי) לתופעה הנשירה, היא סבירה.

צריך לעשות אבחנה מובדלת בין פגיעה שפגעה לבין פגיעה בחוק. ייתכן שחוקית לא ניתן להפיל, אבל פגיעה התרחשה כי מישהו נפגע, גם אם אפילו לא הייתה כוונת זדון לפגוע. עוצמת הפגיעה מבחינה נפשית, נקבעת לפי רמת הרגישות של הנפגע, וללא קשר ליכולת להפיל.

נראה לי שההערה נכונה. לדוגמה, קורה, אמנם פחות מצוי, אבל עדיין, קורה, שילד קטן (למשל, פחות מגיל 9) פוגע בצורה קשה בילד אחר. אין כאן שום אפשרות של הפללה. לא מכניסים ילד לכלא. אבל זה לא מוריד בכהו זה מהעובדה שהתרחשה כאן פגיעה.

באופן כללי, מה שנתפס בעיני החוק כעבירה יותר חמורה יגרום לטראומה יותר קשה אצל הנפגע, אבל כותב ההערה צודק כי אין לקבוע כללים נוקשים ולהכתיב למישהו אם "מגיע לו" להיות פגוע או לא. לי נראה כי כן יש מקום להבין איזה סוגי פגיעות הם באופן כללי יותר חמורים ואיזה פחות חמורים – אם כי כל פגיעה היא חמורה – אבל תמיד חייבים לזכור כי כשם שאין פרצופיהן שווים כך אין דעותיהם שוות וייתכן שאחד יסבול מטראומה קשה גם אם הייתה כזה סוג של פגיעה שאחרים לא היו סובלים ממנה בצורה כה קשה.

כל אחד הוא יחיד, וצריכים לטפל בו כיחיד.

מה באמת אפשר לעשות לגבי מה שכתבתם שאחוזי הפגיעה הגבוהים הם שקטין פוגע בקטין. הרי אם יש לבחור חברים מהישיבה מה אמורים להזהיר אותו שלא יתקרב? או שיזהה מי הבחור המסוכן?

זו שאלה מאוד מאוד חשובה! כאמור לעיל ובניוזלטר קודמים, אין מקום לנסות ליצור "פרופיל" של פוגעים ולהזהיר את הבחור מפני בחורים בעלי אופי כזה או אחר. אבל מה שכן, העובדה כי הפגיעות בין קטינים מהווה חלק גדול של כלל הפגיעות מחייב את כולנו, קודם כול, להודות בעובדות ולא לטמון את הראש בחול.

ככל הנראה, קיימת נטייה להדחקה והכחשה. לא נעים לנו לחשוב על כך כי בקרב הילדים שלנו מתקיימים התעסקויות או התנסויות מיניות, ובוודאי לא פגיעות מיניות. הרבה יותר קל ונוח להשלות את עצמנו שהדברים האלה אינם קיימים.

ובכן, הדבר הראשון שאפשר וחייבים "לעשות" על בסיס הנתונים הנ"ל זה לעכל את העובדה כעובדה. יש התנסויות מיניות, ולצערנו הרב יש אפילו פגיעות מיניות. לא אצל כולם. וייתכן כי אף אצל רובם אפילו התנסויות מיניות אין. אבל זה כן קורה אצל חלק מספיק גדול מהילדים והבחורים (והנערות גם!) שלהתעלם מהעובדה הזו הוא לקחת סיכון שפשוט אינו שווה.

ברגע שהורים יחליטו "להסתכל בעובדות בגובה עיניים", הם ממילא יגיעו למסקנה שאי אפשר להפקיר את הילד. חייבים לדבר אתו. זה אחד מהדברים העיקריים שניתן לעשות. חייבים לקיים שיחות כנות ופתוחות בקשר להתרחשויות אפשריות ולהזהיר אותו מפניהם. זה לא צריך להיות שיחה ארוכה בת פנים זעופות, ואדרבה, עדיף שהשיחה תהיה קצרה אם אמנם ברורה ופתוחה, ובצורה נינוחה.

כתמיד, אני מאוד ממליץ לכל אחד לרכוש את הספר שלי, תצילני מפגע רע, בו יוכלו ללמוד את הנושא לרוחבו ולעומקו, ובכך להיות מודעים ברמה גבוהה. כי כשיש מודעות ברמה גבוהה, שיחות כאלה הולכות הרבה יותר בקלות. חשוב לי להדגיש כי אי אפשר לקרוא "תצילני מפגע רע" כמו שקוראים סתם ספר קריאה. חייבים לחשוב. לתת זמן למוח ולב לעכל את הדברים. הנושא הוא נושא לא קל. הוא גם נושא מורכב. אבל אם קוראים בעיון כדבעי ליה, ו"נותנים רווח בין פרשה לפרשה" כדי לאפשר התבוננות ועיכול הדברים על נכון, אז רמת המודעות באמת תהיה גבוהה, סולידיית ומיושבת היטב.